Burgerschapsoriëntaties in het MBO: Een kwalitatieve inhoudsanalyse van de lesmethode NU Actueel en de nieuwe Handreiking Burgerschap MBO

Student: Daniëlle Kooi (S4937465)

Begeleider en eerste beoordelaar: J. Ferwerda

Tweede beoordelaar: dr. A.E. Zijlstra

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Mei 2026

Aantal woorden: 5997

Abstract

This study examines how different orientations of citizenship are represented in vocational education (MBO) teaching materials and how these relate to the new MBO Citizenship Guide. The study was prompted by concerns regarding the quality and content of citizenship education. The literature distinguishes between various orientations of citizenship, such as democratic, global, and digital citizenship, but it is unclear to what extent these are reflected in teaching materials and align with the new guide. A deductive and inductive qualitative content analysis was conducted. The results show that democratic citizenship and global citizenship are most strongly represented in the 2024-2025 teaching materials. Orientations such as multicultural, financial, vital, and digital citizenship occur to a more limited extent, while feminist, ecological, and queer citizenship are scarcely present. An analysis of the 2020-2026 period shows that democratic and global citizenship remain prevalent, while digital, vital, and financial citizenship show temporary peaks. The inductive analysis of global citizenship yielded four categories: positioning oneself and reflecting as a citizen, understanding political and social systems and actors, reasoning within political and legal contexts and analyzing social issues. These categories largely align with the themes from the guide, particularly Power & Decision-Making and Visions of Society & Social Issues. It is concluded that the teaching materials examined are primarily focused on participation and social engagement and respond to current events, while critical-reflective and inclusive perspectives are limited.

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de vraag hoe verschillende oriëntaties van burgerschap worden vertegenwoordigd in MBO-lesmateriaal en hoe deze zich verhouden tot de nieuwe Handreiking Burgerschap MBO. Aanleiding hiervoor zijn zorgen over de kwaliteit en inhoud van burgerschapsonderwijs. In de literatuur worden verschillende burgerschapsoriëntaties onderscheiden, zoals democratisch, wereldgericht en digitaal burgerschap, maar het is onduidelijk in hoeverre deze terugkomen in lesmateriaal en aansluiten bij de nieuwe handreiking. Er is een deductieve en inductieve kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd. Uit de resultaten blijkt dat democratisch burgerschap en wereldburgerschap het sterkst vertegenwoordigd zijn in het lesmateriaal van 2024-2025. Oriëntaties zoals multicultureel, financieel, vitaal en digitaal burgerschap komen in beperktere mate voor, terwijl feministisch, ecologisch en queer burgerschap nauwelijks aanwezig zijn. Een analyse van de periode 2020-2026 laat zien dat democratisch en wereldburgerschap veelvoorkomend blijven, terwijl digitaal, vitaal en financieel burgerschap tijdelijke pieken laten zien. De inductieve analyse van wereldburgerschap resulteerde in vier categorieën: positioneren en reflecteren als burger, inzicht in politieke en maatschappelijke systemen en actoren, redeneren binnen politieke en juridische contexten en analyseren van maatschappelijke vraagstukken. Deze categorieën sluiten grotendeels aan bij de thema's uit de handreiking, met name Macht & Besluitvorming en Maatschappijvisies & Maatschappelijke vraagstukken. Geconcludeerd wordt dat het onderzochte lesmateriaal voornamelijk gericht is op participatie en maatschappelijke betrokkenheid en inspeelt op actualiteiten, terwijl kritisch-reflectieve en inclusieve perspectieven beperkt aanwezig zijn.

Inleiding

Ontwikkelingen en knelpunten in het burgerschapsonderwijs

Afgelopen decennia is de aandacht voor burgerschapsvorming, het voorbereiden van leerlingen op hun rol als actieve en betrokken burgers in de samenleving (Geboers et al., 2012), in Nederland sterk toegenomen. Sinds 2006 is burgerschapsonderwijs wettelijk verplicht in het primair en voortgezet onderwijs en sinds 2007 ook in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) (De Groot et al., 2022). Deze wettelijke verankering ontstond naar aanleiding van toenemende zorgen over de sociale cohesie, gedeelde normen en waarden, integratievraagstukken en vermeend afwijkend gedrag van bepaalde groepen. Deze zorgen werden onderstreept door adviesrapporten van de Onderwijsraad en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (De Groot et al., 2022).

Bovendien concludeerde de Expertgroep Burgerschap MBO (2023) dat de kwaliteit van burgerschapsonderwijs ondermaats is. Inhoudelijk werden namelijk beperkte eisen gesteld en waren doelen en vereisten minimaal beschreven (Expertgroep Burgerschap MBO, 2023). Duyverman et al. (2021) stellen dat burgerschapsonderwijs sterk gericht is op socialisatie en op hoe studenten zich zouden moeten gedragen, terwijl er minder aandacht is voor het stimuleren van kritisch denken. Daarnaast gold voor burgerschap geen examenverplichting, maar een inspanningsverplichting. Het resultaat is dat instellingen zelf konden bepalen aan welke eisen studenten moesten voldoen (Expertgroep Burgerschap MBO, 2023). Mede hierdoor liep de kwaliteit van burgerschapsonderwijs sterk uiteen en was in veel gevallen zelfs onvoldoende, concludeerde de Expertgroep Burgerschap MBO (2023).

De handreiking als kader voor burgerschapsonderwijs

Met het oog op het waarborgen en versterken van de kwaliteit van burgerschapsonderwijs is in 2025 de Handreiking Nieuwe Kwalificatie-eisen Burgerschap voor het MBO gepubliceerd (Expertisepunt Burgerschap, 2025). In deze handreiking worden vier thema's geformuleerd die als inhoudelijk kader dienen voor de inrichting van het burgerschapsonderwijs: Vrijheid & Gelijkheid, Individu & Groep, Maatschappijvisies & Maatschappelijke vraagstukken en Macht & Besluitvorming. Ieder thema bestaat uit een vijftal kwalificatie-eisen die verduidelijken wat van studenten wordt gevraagd (Expertisepunt Burgerschap, 2025). Daarmee wordt ingespeeld op eerdere kritiek dat de leerdoelen van burgerschapsonderwijs onduidelijk en onsamenhangend waren. Daarnaast onderbouwt de handreiking kwalificatie-eisen met theorie en worden voorschriften over maatschappelijk gedrag gemeden (Expertisepunt Burgerschap, 2025).

Oriëntaties op burgerschapsonderwijs

Naast de conclusie dat de kwaliteit momenteel onder de maat is, is het ook onduidelijk hoe burgerschap is vertegenwoordigd in de lesmethodes. Hoewel Nieuwelink et al. (2025) hebben onderzocht hoe democratisch burgerschap vertegenwoordigd wordt in het onderwijs, is er nog weinig inzicht in overige oriëntaties. Burgerschap beslaat namelijk meer dan slechts leren over de democratie. In de literatuur worden verschillende oriëntaties onderscheiden, zoals democratisch (De Groot et al., 2022), digitaal (Frau-Meigs et al., 2017), ecologisch (Hadjichambis et al., 2020), financieel (Khalil, 2020), queer (Narrain, 2007), vitaal (Jauho & Helén, 2022) en wereld, feministisch en multicultureel burgerschap (Abowitz & Harnish, 2006). Deze verschillende oriëntaties laten zien dat hedendaagse opvattingen over burgerschap

gebaseerd zijn op een pluraliteit aan vaak concurrerende en soms tegenstrijdige ideeën over wat burgerschap inhoudt (Arthur et al., 2008).

Relevantie onderzoek

Deze kwalitatieve inhoudsanalyse biedt inzicht in welke burgerschapsoriëntaties in het lesmateriaal naar voren komen en hoe deze zich verhouden tot de handreiking. Dit is relevant omdat lesmaterialen mede bepalen welke inhoud en perspectieven binnen het burgerschapsonderwijs aan bod komen. Daarbij ervaren docenten uitdagingen bij het vormgeven van burgerschapsonderwijs, onder andere door het ontbreken van duidelijke leerdoelen (Expertisepunt Burgerschap, 2025). Uit onderzoek van Leenders et al. (2008) blijkt bovendien dat docenten niet altijd in staat zijn hun beoogde doelen volledig te realiseren, wat wijst op een kloof tussen intentie en praktijk. Door inzicht te bieden in de inhoud van lesmateriaal maakt dit onderzoek zichtbaar in hoeverre het lesmateriaal nog bruikbaar is voor docenten die met de nieuwe kwalificatie-eisen werken.

Daarnaast bouwt dit onderzoek verder voort op het onderzoek van Nieuwelink et al. (2025) door breder te kijken naar verschillende oriëntaties, die nog niet zijn onderzocht binnen de MBO-context. Daarbij is wereldburgerschap een relevante oriëntatie om verder te onderzoeken, omdat mondiale vraagstukken, internationale conflicten en maatschappelijke ontwikkelingen een belangrijke plaats innemen binnen zowel het lesmateriaal als de nieuwe handreiking. Daarnaast wordt in dit onderzoek zichtbaar welke oriëntaties in de praktijk worden aangeboden en hoe deze zich verhouden tot de handreiking. Dit draagt bij aan een beter begrip van hoe burgerschap in de onderwijspraktijk wordt ingevuld en waar mogelijke verschillen liggen tussen beleid en praktijk.

Er is gekozen om de lesmethode NU Actueel (Noordhoff) te analyseren, omdat deze opgaven openbaar toegankelijk zijn. De periode 2024-2025 wordt eerst geanalyseerd, vervolgens wordt het lesmateriaal van 2020-2026 met elkaar vergeleken en tot slot wordt wereldburgerschap uitgediept. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen hoe verschillende oriëntaties van burgerschap gerepresenteerd worden in het lesmateriaal van het MBO en hoe de handreiking zich hier tot verhoudt.

In dit onderzoek staan drie onderzoeksvragen centraal:

I: Welke oriëntaties van burgerschapsonderwijs worden gepresenteerd op NU Actueel tussen 2024 en 2025?

II: Hoe heeft de oriëntatie van burgerschapsonderwijs in het MBO zich ontwikkeld tussen 2020 en 2026?

III: Hoe worden de vier thema's uit de MBO Burgerschap handreiking vertegenwoordigd in de oriëntatie wereldburgerschap in 2024-2025?

Onderzocht wordt welke burgerschapsoriëntaties voorkomen in het lesmateriaal van 2024-2025 en hoe deze zich tussen 2020 en 2026 hebben ontwikkeld. Daarnaast wordt de oriëntatie wereldburgerschap verder uitgediept om te analyseren hoe de thema's uit de handreiking hierin worden vertegenwoordigd. In het theoretisch kader worden de verschillende burgerschapsoriëntaties en de handreiking nader toegelicht.

Theoretisch kader

Definitie burgerschap

Burgerschap kent verschillende opvattingen afhankelijk van de context. In de wetenschappelijke literatuur wordt burgerschap opgevat als een concept dat verwijst naar lidmaatschap van een gemeenschap, gedeelde waarden, identiteit en participatierechten en dat uitgaat van een gemeenschappelijke basis van politieke kennis (Abowitz & Harnish, 2006). In het onderwijs wordt burgerschap vaak opgevat als het voorbereiden op participatie in de maatschappij (Geboers et al., 2012). 'Goed burgerschap' wordt gedefinieerd als het vermogen om zich sociaal te gedragen en kritisch na te denken over politieke en maatschappelijke vraagstukken. Van burgers wordt verwacht dat zij met kritisch denken bijdragen aan de maatschappij. Geboers et al. (2012) betogen dat burgerschap een 'essentially contested concept' is, wat inhoudt dat burgerschap geen eenduidige definitie heeft en daarmee ter discussie staat.

Voortbouwend op de literatuur kunnen drie conceptualisaties van burgerschap worden onderscheiden, die elk een ander aspect invullen van wat burgerschap inhoudt. Elke conceptualisatie bestaat uit een groep oriëntaties die op elkaar aansluiten.

Conceptualisatie 1: De brede maatschappelijke en politieke rol van burgers

Een eerste groep conceptualisaties richt zich op de brede maatschappelijke en politieke rol van burgers. Democratisch- en wereldburgerschap leggen nadruk op participatie, verantwoordelijkheid en betrokkenheid bij maatschappelijke vraagstukken. Democratisch burgerschap betreft betrokkenheid bij democratische waarden zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit (De Groot et al., 2022). Het leert studenten over, voor en door de democratie, waarbij kritisch denken over de sociaal-politieke orde centraal staat. Leerlingen worden aangemoedigd

zichzelf in de wereld te plaatsen en verantwoord met hun vrijheid om te gaan (De Groot et al., 2022). Wereldburgerschap betreft verantwoordelijkheid voor elkaar en het milieu, waarbij universele waarden, diversiteit en respect centraal staan (Duarte & Robinson-Jones, 2022). Wereldburgers dragen bij aan inclusieve samenlevingen op lokaal en mondiaal niveau en voelen zich verbonden met gemeenschappen, politiek en vraagstukken die nationale grenzen overstijgen (Abowitz & Harnish, 2006). Beide oriëntaties benadrukken actieve betrokkenheid bij de samenleving, maar verschillen in schaalniveau.

Conceptualisatie 2: Burgerschap in relatie tot inclusie, gelijkheid en erkenning van minderheidsgroepen

Een tweede groep conceptualisaties richt zich op burgerschap in relatie tot inclusie, gelijkheid en erkenning van minderheidsgroepen. Feministisch, queer en multicultureel burgerschap bekritiseren traditionele opvattingen van burgerschap, waar dominante maatschappelijke normen bepalen wie toegang heeft tot rechten, participatie en erkenning. Zo bekritiseert feministisch burgerschap bestaande machtsverhoudingen en traditionele opvattingen over rechten en participatie van vrouwen (Abowitz & Harnish, 2006). Daarbij wordt burgerschap gezien als meerlagig, waarbij naast rechten ook gelijkheid, zelfbeschikking en lichamelijke autonomie centraal staan (Roseneil, 2013). Queer burgerschap suggereert dat toegang tot rechten en erkenning in de maatschappij wordt beïnvloed door overheersende heteroseksuele normen. Het richt zich op het inzichtelijk maken en bestrijden van ongelijkheden in burgerschapsrechten voor personen met niet-normatieve seksuele identiteiten (Narrain, 2007). Multicultureel burgerschap pleit voor een inclusieve samenleving waarin culturele verschillen en diverse identiteiten worden erkend, ongeacht ras, etniciteit of taal (Abowitz & Harnish, 2006). Het

erkent het individu, maar ook de culturele contexten waardoor individuele identiteiten worden gevormd (Soutphommasane, 2005).

Conceptualisatie 3: Burgerschap gericht op specifieke maatschappelijke domeinen

Een derde groep conceptualisaties richt zich op specifieke maatschappelijke domeinen, zoals digitaal, financieel, ecologisch en vitaal burgerschap. Deze benadrukken dat burgerschap niet alleen betrekking heeft op politieke participatie en rechten, maar ook op andere domeinen en verantwoordelijkheden van de samenleving. Digitaal burgerschap betreft het kritisch, actief en verantwoord omgaan met digitale technologie en online gemeenschappen, waarbij vaardigheden, kennis en respect voor mensenrechten centraal staan (Frau-Meigs et al., 2017). Burgers leren daarbij digitale technologie verantwoord te combineren met hun sociale en democratische vaardigheden. Ecologisch burgerschap verwijst naar verantwoordelijkheid voor milieu en duurzaamheid, waarbij kennis, bewustzijn en actieve inzet voor het beschermen van het milieu centraal staan (Hadjichambis et al., 2020). Van burgers wordt verwacht dat zij milieuproblemen oplossen en toekomstige problemen voorkomen, met aandacht voor een gezonde relatie tussen mens en natuur. Financieel burgerschap omvat kennis, vaardigheden en verantwoordelijkheden rondom financiële beslissingen en deelname aan het financiële systeem. Financiële geletterdheid staat daarbij centraal, onderwijs hierin bevordert gelijkheid, maatschappelijke verantwoordelijkheid en betrokkenheid (Khalil, 2020). Vitaal burgerschap verwijst naar lichamelijke, mentale en reproductieve gezondheid en de rol daarvan binnen participatie in de samenleving. Binnen deze benadering worden vragen over gelijkheid, participatie en toegang tot voorzieningen gekoppeld aan de vitaliteit van burgers (Jauho & Helén, 2022).

Handreiking Nieuwe Kwalificatie-eisen Burgerschap

Om burgerschapsvorming in het MBO te verbeteren en te verduidelijken is in 2025 de handreiking ‘Nieuwe Kwalificatie-eisen Burgerschap' door het Expertisepunt Burgerschap gepubliceerd (Expertisepunt Burgerschap, 2025). De handreiking bestaat uit vier thema’s die zich richten op het ontwikkelen van sociaal-maatschappelijke en politiek competente studenten, met als doel om actieve en bewuste burgers te creëren (Expertisepunt Burgerschap, 2025). Thema A (Vrijheid & Gelijkheid) richt zich op het vinden van een gezonde balans binnen het spanningsveld dat ontstaat bij het omgaan met verschillen in de samenleving. Er wordt bevraagd hoe verschillende meningen, kansen en behandelingen de samenleving vormgeven. Thema B (Individu & Groep) betreft individuele en collectieve belangen in de samenleving. Belangen zijn gegrond in waarden, doelen en voordelen van individuen en groepen. Thema C (Maatschappelijke visies & Maatschappelijke vraagstukken) richt zich op de ruimte die bestaat om vanuit verschillende perspectieven naar de maatschappij te kijken, aangezien we leven in een pluriforme samenleving. De wijze waarop beslissingen worden genomen is niet neutraal, maar wordt beïnvloed door uiteenlopende maatschappelijke visies. Thema D (Macht & Besluitvorming) heeft betrekking op de wijze waarop beslissingen tot stand komen en op de verschillende vormen van besluitvorming die daarbij een rol spelen. Daarnaast onderzoekt dit thema welke aspecten hierin als wenselijk worden beschouwd en welke criteria worden meegenomen in besluitvormingsprocessen.

Methode

Onderzoeksdesign

Dit onderzoek had een exploratief en verklarend onderzoeksdesign, waarin een kwalitatieve inhoudsanalyse van MBO-lesmateriaal centraal stond. Kwalitatieve inhoudsanalyse is geschikt voor het systematisch analyseren van tekstueel materiaal om patronen, betekenissen en categorieën binnen de data zichtbaar te maken (Elo & Kyngäs, 2008). Het exploratieve karakter van het onderzoek ligt in het verkennen van welke burgerschapsoriëntaties voorkomen binnen het lesmateriaal van NU Actueel. Daarnaast had het onderzoek een verklarend karakter, omdat werd onderzocht hoe deze oriëntaties inhoudelijk worden ingevuld en hoe zij zich verhouden tot de nieuwe handreiking voor burgerschapsonderwijs.

Er is deductief en inductief gecodeerd. Deductieve inhoudsanalyse is gebaseerd op bestaande theorie, terwijl bij inductieve inhoudsanalyse categorieën vanuit de data ontstaan (Elo & Kyngäs, 2008). Eerst werd deductief gecodeerd op basis van bestaande burgerschapsoriëntaties uit de literatuur. Vervolgens werd binnen de oriëntatie wereldburgerschap inductief gecodeerd om terugkerende patronen en overkoepelende categorieën te identificeren.

Populatie en steekproef

De doelpopulatie van dit onderzoek omvat alle burgerschapsopdrachten van NU Actueel tussen 2020 en 2026 van het MBO, waarbij dit lesmateriaal wordt gebruikt als representatie van de onderwijspraktijk. Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag I is specifiek gefocust op de jaargang 2024-2025. Om onderzoeksvraag II te beantwoorden is de gehele doelpopulatie geanalyseerd. Voor onderzoeksvraag III is een doelgerichte steekproef van jaargang 2024-2025

genomen van 15 opgaven. Deze selectie is gemaakt op basis van beschikbaarheid en relevantie voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen en is een doelgerichte steekproef.

De dataset bestond uit bestaand digitaal lesmateriaal van NUactueel.nl (Noordhoff), dat openbaar toegankelijk is voor onderwijsdoeleinden. Deze opdrachten besloegen één of twee pagina's en waren gebaseerd op een nieuwsbericht (Bijlage 5). Aan elke opdracht is een video gelinkt waar vragen over gesteld werden. Vragen zoals: "Hoe kunnen we de dreiging van escalatie in het Midden-Oosten verminderen? Motiveer je mening" of "Wat zei demissionair minister-president Rutte over de dood van Navalny en wie houdt hij verantwoordelijk?" komen aan bod. Studenten worden gevraagd concepten uit te leggen, standpunten te interpreteren en hun eigen mening te formuleren.

Procedure

In de eerste fase werd een deductieve inhoudsanalyse uitgevoerd met behulp van een vooraf opgesteld codeerschema (Bijlage 1) en bijbehorende codeergids (Bijlage 2). Hierbij zijn de opdrachten uit de jaargang 2024-2025 systematisch gecodeerd. Daarnaast werd onderzocht hoe de oriëntaties zich hebben ontwikkeld in de periode 2020-2026, door de coderingen van andere onderzoekers over de betreffende jaartallen met elkaar te vergelijken (Bijlage 3).

In de tweede fase werd de oriëntatie wereldburgerschap uitgediept door middel van een inductieve analyse. Deze oriëntatie is geselecteerd omdat wereldburgerschap relatief vaak voorkomt binnen de opdrachten (Tabel 1). Daarnaast sluit deze oriëntatie inhoudelijk goed aan bij de thema's uit de handreiking, aangezien maatschappelijke vraagstukken, conflicten en besluitvorming zowel in nationale als mondiale contexten een rol spelen. Hierdoor is deze oriëntatie geschikt om de vertegenwoordiging van de handreiking te onderzoeken. De

geselecteerde opdrachten zijn gecodeerd met ATLAS.ti, waarbij inhoud en interpretatie centraal stonden. Onderzocht werd hoe vier thema's uit de handreiking hierin vertegenwoordigd zijn.

De data bestond uit reeds beschikbaar lesmateriaal van NU Actueel (Noordhoff), dat door de onderzoeksgroep gedurende de periode februari tot april is verzameld en gecodeerd. Voor de deductieve codering is afstemming gezocht met een andere onderzoeker, wat aansluit bij onderzoekerstriangulatie als strategie om de betrouwbaarheid van kwalitatief onderzoek te versterken (Adler, 2022).

Concepten en instrumenten

Er is gebruikgemaakt van een codeerschema (Bijlage 1), dat fungeerde als analytisch instrument om de burgerschapsoriëntaties in het lesmateriaal te identificeren. Dit codeerschema is opgesteld op basis van de verschillende oriëntaties op burgerschap. Het schema wordt ondersteund door een codeergids waarin de inclusie- en exclusiecriteria van de oriëntaties beschreven stonden. Voor elke opdracht werden één of meerdere oriëntaties gecodeerd die het beste de essentie van de opdracht weergaven.

Analyseplan

In de eerste fase is een deductieve inhoudsanalyse uitgevoerd voor de jaargang 2024-2025 middels het codeerschema en bijbehorende codeergids. De opgaven zijn in hun geheel beoordeeld, waardoor aan de meeste opgaven één code en aan enkele twee codes zijn toegekend. Vijf opgaven zijn niet gecodeerd, aangezien deze studenten vroegen naar hun kennis over nieuwsgebeurtenissen in een bepaalde maand. Dit heeft geen link met een van de oriëntaties. De doelpopulatie bestond uit 85 opgaven, waarvan er 80 gecodeerd zijn.

In de tweede fase is ingezoomd op wereldburgerschap, omdat deze oriëntatie relatief frequent voorkwam en maatschappelijk relevant is binnen een globaliserende samenleving.

Vijftien opdrachten zijn geselecteerd op inhoudelijke relevantie en variatie in onderwerpen, deze boden voldoende informatie om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Om oververtegenwoordiging te voorkomen, zijn slechts enkele opdrachten over de Amerikaanse verkiezingen en Trump opgenomen. Deze opdrachten zijn inductief gecodeerd met behulp van ATLAS.ti door één onderzoeker. Hierbij zijn aan de deelopdrachten binnen de opgaven één of meerdere codes toegekend. De gecodeerde data zijn geëxporteerd naar Word om patronen en samenhang tussen codes te ontdekken middels kleurcodering. Codes die betrekking hadden op vergelijkbare vaardigheden of kennisdomeinen (zoals reflectie, positionering en handelingsgericht denken) zijn samengevoegd. Gebaseerd op deze clustering zijn vier overkoepelende categorieën geformuleerd, die beschrijven welke kennis, vaardigheden en houdingen van studenten worden verwacht binnen de oriëntatie wereldburgerschap. Daarbij is geanalyseerd hoe de vier thema's uit de handreiking binnen deze categorieën terugkomen. Deze categorieën zijn gebaseerd op alle codes en vormen een analytische samenvatting van de patronen in het lesmateriaal.

Betrouwbaarheid

Om de betrouwbaarheid te waarborgen is het concept 'trustworthiness' gehanteerd (Adler, 2022). Adler betoogt hoe kwalitatief onderzoek betrouwbaar wordt wanneer onderzoekers transparant zijn. In dit onderzoek is voldaan aan deze voorwaarde door de onderzoeksmethoden en theoretische basis te beschrijven. Door de epistemologische aard van wetenschappelijke kennis te erkennen, is het onderzoek transparanter. Daarnaast zijn de procedures en het doel van het onderzoek beschreven om hiermee de methode betrouwbaar te maken. Door een set deductieve coderingen te vergelijken met een andere onderzoeker en middels duidelijke documentatie bij de gekozen code, is gecontroleerd of de onderzoekers op een

lijn lagen. Daarmee is aan de voorwaarde triangulatie voldaan. De data is inzichtelijk op NUactueel.nl (zie voorbeeld opgave Bijlage 5).

Om de rol van de onderzoeker in dit onderzoek te expliciteren, is aandacht besteed aan reflexiviteit (Adler, 2022). Aangezien volledige objectiviteit binnen kwalitatief onderzoek niet haalbaar is, is het van belang te benadrukken dat de onderzoeker vanuit een orthopedagogische en maatschappelijke interesse naar burgerschapsonderwijs kijkt. Persoonlijke opvattingen en overtuigingen van de onderzoeker kunnen het onderzoeksproces hebben beïnvloed.

Resultaten

De bevindingen worden per onderzoeksvraag besproken, de burgerschapsoriëntaties die voorkomen in NU Actueel tussen 2024 en 2025, de ontwikkeling hiervan tussen 2020 en 2026 en de vertegenwoordiging van de handreiking binnen wereldburgerschap. Met als doel inzicht te geven in hoe burgerschap in het lesmateriaal wordt vormgegeven.

I: Welke oriëntaties van burgerschapsonderwijs worden gepresenteerd op NU Actueel tussen 2024 en 2025?

Om te onderzoeken welke oriëntaties van burgerschap in jaargang 2024 en 2025 voorkomen, is deductief gecodeerd (Bijlage 1). In totaal zijn 86 coderingen toegekend, waarbij per opdracht meerdere oriëntaties kunnen voorkomen (Tabel 1). Uit de analyse blijkt dat democratisch burgerschap (26%) het meest voorkomt binnen de opdrachten. Daarnaast is ook wereldburgerschap (24%) sterk vertegenwoordigd. Multicultureel (15%), financieel (12%), vitaal (10%) en digitaal burgerschap (9%) komen eveneens voor, maar in mindere mate. Deze

oriëntaties beslaan gezamenlijk minder dan de helft van het totaal aantal coderingen. Opvallend is dat feministisch (2%), ecologisch (1%) en queer burgerschap (0%) nauwelijks tot niet voorkomen. Samenvattend kan worden gesteld dat de opdrachten van NU Actueel in 2024-2025 voornamelijk gericht zijn op democratisch en wereldgericht burgerschap, terwijl andere oriëntaties minder benadrukt worden.

Tabel 1

Oriëntaties van burgerschap in 2024-2025

Oriëntatie	**Frequentie**
Democratisch	22
Wereld	21
Multicultureel	13
Financieel	10
Vitaal	9
Digitaal	8
Feministisch	2
Ecologisch	1
Queer	0
Totaal	**86**

II: Hoe heeft de oriëntatie van burgerschapsonderwijs in het MBO zich ontwikkeld tussen 2020 en 2026?

Om te onderzoeken hoe de oriëntatie van burgerschapsonderwijs zich in het MBO ontwikkeld heeft, hebben zes onderzoekers elk een jaargang geanalyseerd (Bijlage 3). Hieruit blijkt dat democratisch burgerschap in vrijwel alle jaargangen de meest gecodeerde oriëntatie is. Het aantal coderingen verschilt per jaar, in 2020-2021 is democratisch burgerschap het vaakst gecodeerd (41%) en het minst in 2022-2023 (18%). Ook wereldburgerschap is een veelvoorkomende oriëntatie in alle jaargangen, met aantallen variërend tussen 20% en 26%. Daarnaast komt multicultureel burgerschap consistent voor in alle jaargangen, variërend tussen 8% en 15%. Vitaal burgerschap toont een stijging in 2021-2022 (21%), waarna een daling zichtbaar is in de jaren daarna (Tabel 2). Financieel burgerschap laat een stijging zien in 2022-2023 (16%), gecombineerd met wisselende aantallen in de overige jaren (Tabel 2). Digitaal burgerschap is in de eerste jaargangen beperkt aanwezig, maar neemt toe in 2025-2026.

Daarentegen blijken feministisch, ecologisch en queer burgerschap in alle jaargangen nauwelijks vertegenwoordigd. Hoewel deze oriëntaties in sommige jaren licht toenemen, blijven de aantallen laag en is er geen sprake van een structurele aanwezigheid.

Tabel 2

Deductieve coderingen per jaargang

Oriëntatie	**2020–2021**	**2021–2022**	**2022–2023**	**2023–2024**	**2024–2025**	**2025–2026**	**Totaal**
Democratisch	48	20	17	30	22	27	164
Wereld	30	18	20	20	21	20	129
Multicultureel	11	10	11	7	13	8	60

Oriëntatie	2020–2021	2021–2022	2022–2023	2023–2024	2024–2025	2025–2026	Totaal
Financieel	4	10	15	3	10	7	49
Vitaal	14	19	10	9	9	12	73
Digitaal	3	6	7	9	8	15	48
Feministisch	1	4	6	3	2	5	21
Ecologisch	3	2	6	4	1	1	17
Queer	2	2	3	1	0	1	9
Totaal	**116**	**91**	**95**	**86**	**86**	**96**	**570**

III: Hoe worden de vier thema's uit de MBO Burgerschap handreiking vertegenwoordigd in de oriëntatie wereldburgerschap in 2024-2025?

Wereldburgerschap is uitgediept om te bepalen in hoeverre de MBO Burgerschap handreiking wordt vertegenwoordigd. Deze oriëntatie is geselecteerd omdat ze relatief vaak voorkomt binnen de opdrachten van NU Actueel (Tabel 1). Daarnaast sluit wereldburgerschap inhoudelijk goed aan bij de thema's uit de handreiking, aangezien mondiale vraagstukken binnen alle vier de thema's een rol spelen. In de handreiking wordt namelijk geen onderscheid gemaakt tussen nationale en internationale contexten.

Er zijn 15 opdrachten doelgericht en representatief gesampled, die vervolgens inductief zijn gecodeerd (Bijlage 4). Gebaseerd op geclusterde codes over vergelijkbare kennis, vaardigheden en houdingen zijn vier overkoepelende categorieën geformuleerd die weerspiegelen wat van studenten wordt verwacht binnen wereldburgerschap. Deze categorieën zijn vergeleken met de vier thema's uit de handreiking.

Categorie 1: Positioneren, reflecteren en handelen als burger

Binnen deze categorie staat centraal dat studenten worden gestimuleerd om zichzelf te positioneren ten opzichte van politieke en maatschappelijke vraagstukken. Studenten wordt gevraagd hun mening te formuleren: “Ga jij wel of niet stemmen op 6 juni 2024 voor het Europees parlement? Motiveer je antwoord” (1 juni, opdracht 8). In dit thema gaat het om het innemen van een eigen standpunt, maar ook om op die eigen opvatting te reflecteren: “Is deze uitleg voor jou voldoende om ervan overtuigd te zijn dat je een goede keuze hebt gemaakt? Motiveer je antwoord” (1 juni, opdracht 7). Studenten worden hiermee aangesproken op hun rol als burger, waarbij eigen waarden, overtuigingen en keuzes centraal staan.

Deze categorie sluit aan bij meerdere doelzinnen uit de handreiking, waarin het ontwikkelen van een eigen standpunt, reflectie en het verkennen van handelingsmogelijkheden centraal staan. Dit heeft met name betrekking op Thema D (Macht & Besluitvorming), waarin studenten ervaringen van zichzelf of anderen met macht en besluitvorming verkennen en deze kunnen relateren aan gebeurtenissen (doelzin 4). Dit komt overeen met opdrachten waarin studenten hun eigen positie bepalen ten opzichte van politieke processen, zoals verkiezingen of beleidskeuzes. Daarnaast sluit deze categorie aan bij doelzin 5 (Thema D), waarin studenten eigen standpunten verkennen over het gebruik van macht en invloed en handelingsmogelijkheden ontwikkelen: “Hoe kunnen we de dreiging van escalatie in het Midden-Oosten verminderen? Motiveer je mening” (17 april, opdracht 9). Ook binnen Thema A, B en C van de handreiking is overeenkomst zichtbaar, waar studenten wordt gevraagd om eigen standpunten te verkennen, zoals doelzinnen 4 en 5 van deze thema’s.

Categorie 2: Inzicht in politieke en maatschappelijke systemen en actoren

Binnen deze categorie staat het begrijpen van politieke en maatschappelijke systemen en de interactie tussen actoren centraal. Studenten leren hoe maatschappelijke en politieke vraagstukken niet op zichzelf staan, maar voortkomen uit interacties tussen actoren, belangen en systemen op verschillende schaalniveaus. Daarbij ontwikkelen zij inzicht in de wijze waarop maatschappelijke processen functioneren en elkaar beïnvloeden. Studenten leren redeneren over de gevolgen van gebeurtenissen: “Waarom wordt Taylor Swift’s steun voor Kamala Harris als belangrijk beschouwd in de aanloop naar de presidentsverkiezingen van 2024?” (12 september, opdracht 3). Ook wordt studenten gevraagd na te denken over de nationale positie binnen een internationale context: “Wat is de houding van Nederland ten opzichte van de erkenning van Palestina?” (24 mei, opdracht 3) en over de samenhang van internationale conflictdynamiek: “Welke landen steunen Hezbollah en op welke manieren bieden zij ondersteuning?” (21 september, opdracht 2). Daarnaast worden studenten gestimuleerd om maatschappelijke systemen en concepten te begrijpen: “Wat houdt een twee-staten-oplossing in?” (23 mei, opdracht 11). Studenten leren hiermee verbanden leggen tussen actoren, belangen, systemen en maatschappelijke processen.

Deze categorie sluit aan bij Thema C (Maatschappijvisies & Maatschappelijke vraagstukken) en Thema D (Macht & Besluitvorming). Binnen deze thema’s staat het analyseren van maatschappelijke processen, het herkennen van verschillende actoren en het begrijpen van invloed en macht centraal. Zo sluit de categorie aan bij doelzin 1 en 2 van Thema C, waarin van studenten wordt verwacht dat zij maatschappelijke vraagstukken vanuit verschillende perspectieven analyseren en inzicht hebben in hoe beleid, regelgeving en actoren bijdragen aan oplossingen. Dit komt overeen met opdrachten waarin studenten internationale conflicten analyseren, maatschappelijke systemen begrijpen en de rol van verschillende landen of actoren

duiden. Daarnaast sluiten doelzin 1 en 2 van Thema D hierbij aan, waarin wordt beschreven dat studenten moeten kunnen onderbouwen hoe besluitvorming tot stand komt en hoe macht zichtbaar wordt. Dit sluit aan bij opdrachten waarin studenten inzicht krijgen in machtsverhoudingen, beïnvloedingsmechanismen en politieke systemen.

Categorie 3: Redeneren en beoordelen binnen politieke en juridische context

Binnen deze categorie staat het vermogen centraal om politieke en juridische vraagstukken te analyseren, te beoordelen en te beargumenteren. Studenten worden situaties voorgelegd waarin verschillende belangen, regels en perspectieven samenkomen: “Waarom kiest Trump er ondanks druk van de Republikeinen voor om geen landelijk abortusverbod in te stellen?” (9 november, opdracht 5) en “Wat is de verantwoordelijkheid van Hamas volgens de uitspraak van het ICJ?” (28 januari, opdracht 4). Ze oefenen met het omgaan met verschillende perspectieven, het herkennen van argumenten en deze kritisch te beoordelen.

Deze categorie sluit het sterkst aan bij Thema D (Macht & Besluitvorming), waarin wordt gesteld dat studenten moeten onderbouwen hoe macht zichtbaar wordt en hoe democratische en rechtsstatelijke principes grenzen stellen aan macht (doelzin 2). Dit komt overeen met opdrachten waarin studenten juridische en politieke besluitvorming analyseren, zoals het beoordelen van uitspraken van internationale instituties (zoals het ICJ) of het analyseren van politieke keuzes van leiders. Ook doelzin 1 van Thema D is relevant, omdat wordt benadrukt dat studenten leren begrijpen hoe besluitvorming tot stand komt en welke belangen daarin spelen. Dit is zichtbaar in opdrachten waarin studenten politieke keuzes moeten verklaren en verschillende belangen tegen elkaar afwegen.

Categorie 4: Analyseren van maatschappelijke vraagstukken en gevolgen

Binnen deze categorie staat het analyseren van maatschappelijke vraagstukken en het begrijpen van de gevolgen centraal. Studenten worden geconfronteerd met actuele situaties, waarbij zij verbanden moeten leggen tussen oorzaken, ontwikkelingen en consequenties: “Wat is Trumps plan met migranten zonder verblijfsvergunning en wat zijn enkele mogelijke gevolgen voor de Amerikaanse economie?” (9 november, opdracht 1). In deze opdrachten analyseren studenten economische effecten en relateren zij beleid aan maatschappelijke impact. Daarnaast worden studenten gestimuleerd om spanningen binnen de samenleving te herkennen, zoals polarisatie en democratische spanningen. Ook het analyseren van conflictsituaties komt naar voren: “Hoe groot is de kans dat de oorlog escaleert na deze aanval van Iran?” (17 april, opdracht 3).

In de handreiking wordt het analyseren van maatschappelijke vraagstukken vertegenwoordigd in Thema C (Maatschappijvisies & Maatschappelijke vraagstukken). Binnen Thema C is met name aansluiting bij doelzin 1, waarin studenten moeten onderbouwen hoe vanuit verschillende maatschappijvisies naar vraagstukken en oplossingen worden gekeken. Dit komt overeen met opdrachten waarin studenten maatschappelijke vraagstukken analyseren vanuit verschillende perspectieven en verbanden leggen tussen oorzaken en gevolgen. Ook doelzin 3 van Thema C, waarin de rol van maatschappelijke ontwikkelingen centraal staat, sluit aan bij het analyseren van veranderingen en spanningen in de samenleving. Daarnaast is er een gedeeltelijke aansluiting met Thema A, met name doelzin 1, waarin aandacht wordt besteed aan spanningen tussen verschillen, pluraliteit en gelijkwaardigheid. Dit komt terug in opdrachten waarin studenten polarisatie en spanningen binnen de democratie analyseren.

Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen hoe verschillende oriëntaties van burgerschap gerepresenteerd worden in het lesmateriaal van het MBO en hoe de handreiking zich hier tot verhoudt. Op basis van de analyse kunnen de drie onderzoeksvragen als volgt worden beantwoord.

I: Welke oriëntaties van burgerschapsonderwijs worden gepresenteerd op NU Actueel tussen 2024 en 2025?

Tussen 2024 en 2025 zijn democratisch- en wereldburgerschap de meest voorkomende oriëntaties in het lesmateriaal. Deze oriëntaties zijn beschreven in conceptualisatie 1, waarin de nadruk werd gelegd op de bredere maatschappelijke en politieke rol van burgers (Abowitz & Harnish, 2006; De Groot et al., 2022; Duarte & Robinson-Jones, 2022). De nadruk op participatie en maatschappelijke betrokkenheid sluit aan bij een socialiserende invulling van burgerschapsonderwijs, waarin studenten vooral worden voorbereid op deelname aan de samenleving (Duyverman et al., 2021). Oriëntaties zoals multicultureel, financieel, vitaal en digitaal burgerschap komen ook voor, maar krijgen een minder prominente plek in het lesmateriaal. Deze oriëntaties zijn beschreven in de tweede en derde conceptualisatie en richten zich op inclusie en specifieke maatschappelijke domeinen. Feministisch en ecologisch burgerschap zijn nauwelijks vertegenwoordigd en queer burgerschap ontbreekt volledig. Dit is opvallend, aangezien deze oriëntaties in de literatuur worden gepositioneerd als kritische perspectieven (Abowitz & Harnish, 2006) die bestaande machtsverhoudingen en uitsluitingsmechanismen bevragen (Narrain, 2007). De beperkte vertegenwoordiging van deze oriëntaties suggereert dat deze kritische perspectieven in het onderzochte lesmateriaal

ondervertegenwoordigd blijven, terwijl de handreiking juist inzet op het ontwikkelen van kritische perspectieven op maatschappelijke vraagstukken en machtsverhoudingen.

De beperkte aanwezigheid van feministisch, ecologisch en queer burgerschap wijst erop dat het lesmateriaal zich voornamelijk richt op meer traditionele en minder kritische invullingen van burgerschap. Daarmee weerspiegelt het lesmateriaal slechts gedeeltelijk de pluraliteit aan burgerschapsconceptualisaties zoals beschreven in de literatuur (Arthur et al., 2008). Waar burgerschap theoretisch wordt opgevat als een 'essentially contested concept' met meerdere, soms concurrerende invullingen (Geboers et al., 2012), komt in de praktijk vooral een selecte groep oriëntaties naar voren.

II: Hoe heeft de oriëntatie van burgerschapsonderwijs in het MBO zich ontwikkeld tussen 2020 en 2026?

Tussen 2020 en 2026 is een consistent beeld zichtbaar van oriëntaties die veel voorkomen, hoewel er tussen de verschillende jaren verschuivingen optreden. Democratisch burgerschap is in vrijwel alle jaargangen de meest voorkomende oriëntatie, gevolgd door wereldburgerschap. Dit indiceert dat burgerschapsonderwijs in het MBO voornamelijk gericht blijft op politieke participatie, democratische waarden en maatschappelijke betrokkenheid (De Groot et al., 2022; Duarte & Robinson-Jones, 2022), zoals ook terugkwam in de analyse van 2024-2025. Tijdelijke pieken zijn te zien bij vitaal en financieel burgerschap, waar digitaal burgerschap met name in de meest recente jaargang (2025-2026) naar voren komt. Deze fluctuaties suggereren dat het lesmateriaal inspeelt op actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Dit sluit aan bij het idee dat de inhoud van burgerschap kan verschuiven onder invloed van maatschappelijke, politieke en culturele ontwikkelingen (Abowitz & Harnish, 2006). De tijdelijke stijging van vitaal burgerschap kan mogelijk samenhangen met de toegenomen

aandacht voor welzijn, gezondheid en sociaal-emotionele ontwikkeling binnen het onderwijs gedurende de coronapandemie (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021). De toename van digitaal burgerschap in 2025-2026 kan mogelijk samenhangen met de opkomst van generatieve AI-toepassingen binnen het onderwijs. Volgens Jagour et al. (2026) worden deze toepassingen steeds vaker gebruikt en groeit daardoor ook de aandacht voor digitale geletterdheid en kritisch omgaan met AI. Voor de tijdelijke stijging van financieel burgerschap kan geen verklaring gevonden worden.

Daarentegen blijven feministisch, ecologisch en queer burgerschap in alle jaren beperkt vertegenwoordigd. Ondanks kleine variaties is er geen sprake van een structurele toename van deze oriëntaties, wat erop kan wijzen dat maatschappelijke discussies rondom inclusie, gender en duurzaamheid slechts beperkt worden vertaald naar het onderzochte lesmateriaal. Deze bevindingen sluiten aan bij de knelpunten die eerder zijn geschetst. Zo werd gesteld dat burgerschapsonderwijs lange tijd vooral gericht was op socialisatie en minder op kritisch denken (Duyverman et al., 2021). De sterke aanwezigheid van democratisch en wereldburgerschap suggereert dat binnen het onderzochte lesmateriaal vooral nadruk ligt op vormen van burgerschap die gericht zijn op participatie en gedeelde maatschappelijke waarden, terwijl kritische en inclusieve perspectieven beperkter vertegenwoordigd zijn.

III: Hoe worden de vier thema's uit de MBO Burgerschap handreiking vertegenwoordigd in de oriëntatie wereldburgerschap in 2024-2025?

De verdieping van wereldburgerschap laat zien dat de thema's uit de handreiking in grote lijnen terugkomen binnen deze oriëntatie. Uit de inductieve analyse zijn vier categorieën naar voren gekomen die beschrijven wat van studenten wordt verwacht binnen de oriëntatie wereldburgerschap. Deze thema's tonen overlap met de handreiking, voornamelijk de thema's

Macht & Besluitvorming en Maatschappijvisies & Maatschappelijke vraagstukken. De overlap is zichtbaar in opdrachten waarin studenten maatschappelijke vraagstukken analyseren, politieke processen beoordelen, verschillende perspectieven afwegen en hun eigen standpunt formuleren. Daarnaast wordt aandacht besteed aan internationale conflicten, machtsverhoudingen en de invloed van politieke en maatschappelijke actoren. Daarmee sluiten de opdrachten inhoudelijk aan bij verschillende doelzinnen uit de handreiking, waarin analyseren, perspectief nemen en het begrijpen van maatschappelijke processen centraal staan.

Tegelijkertijd laat de analyse zien dat de opdrachten voornamelijk gericht zijn op het begrijpen, beschrijven en analyseren van maatschappelijke en politieke vraagstukken. Hoewel studenten regelmatig worden gevraagd een mening te formuleren of gebeurtenissen te beoordelen, blijven kritische perspectieven op maatschappelijke structuren, ongelijkheid en uitsluiting beperkter aanwezig.

De overlap tussen de opdrachten en de handreiking suggereert dat de opdrachten van NU Actueel bruikbaar zijn voor MBO-docenten die werken met de handleiding. De opdrachten bieden aanknopingspunten om actuele maatschappelijke vraagstukken en politieke processen te bespreken. Tegelijkertijd lijkt het van belang dat docenten het lesmateriaal aanvullen met meer kritisch-reflectieve perspectieven, zodat studenten ook leren nadenken over maatschappelijke ongelijkheid, uitsluiting en machtsstructuren.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat burgerschapsonderwijs in het onderzochte lesmateriaal voornamelijk wordt ingevuld vanuit democratische en wereldgerichte perspectieven, met beperkte aandacht voor alternatieve oriëntaties. Hoewel de handreiking beoogt meer samenhang en diepgang aan te brengen, laten de resultaten zien dat het lesmateriaal nog niet de volledige inhoud van burgerschap weerspiegelt.

Discussie

Implicaties van dit onderzoek

Door de systematische analyse van lesmateriaal biedt dit onderzoek inzicht in hoe burgerschapsonderwijs in de praktijk wordt ingevuld. Eerder werd gesteld dat de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs onder druk staat door sterke socialisatie (Duyverman et al., 2021) en onduidelijke leerdoelen (Expertgroep Burgerschap MBO, 2023). De resultaten suggereren dat het lesmateriaal voornamelijk gericht is op vormen van burgerschap waarin participatie en maatschappelijke betrokkenheid centraal staan. Dit sluit aan bij een socialiserende invulling van burgerschapsonderwijs, waarin studenten leren deelnemen aan de samenleving. Tegelijkertijd tonen de verschillende en overlappende oriëntaties aan dat burgerschap breed wordt ingevuld, wat mogelijk bijdraagt aan onduidelijkheid voor docenten over welke kennis, vaardigheden en houdingen centraal moeten staan.

Dit onderzoek onderscheidt zich doordat het meerdere oriëntaties van burgerschapsonderwijs onderzoekt, in tegenstelling tot eerder onderzoek van Nieuwelink et al. (2025), dat zich op één oriëntatie richtte. Hierdoor wordt een breder en genuanceerder beeld geschetst van burgerschapsonderwijs in het MBO. De bevinding dat bepaalde oriëntaties nauwelijks voorkomen, suggereert dat studenten mogelijk beperkt in aanraking komen met verschillende perspectieven op burgerschap. Dit is relevant, aangezien de literatuur benadrukt dat burgerschap uit meerdere, deels concurrerende opvattingen bestaat (Arthur et al., 2008; Geboers et al., 2012). Daarmee onderstreept dit onderzoek het belang van kritisch kijken naar lesmateriaal, zodat docenten bewust kunnen afwegen welke perspectieven op burgerschap wel en niet aan bod komen.

Beperkingen van het onderzoek

Hoewel dit onderzoek inzicht biedt in de invulling van burgerschapsonderwijs, zijn er verschillende beperkingen. Omdat alleen NU Actueel is onderzocht, kunnen de resultaten niet gegeneraliseerd worden naar het gehele MBO. Een beperking die vooraf minder duidelijk was, is dat het lesmateriaal sterk afhankelijk blijkt van de actualiteiten. Hierdoor kunnen bepaalde oriëntaties tijdelijk meer of minder worden behandeld in het lesmateriaal. Dit maakt het lastig om te bepalen in hoeverre de gevonden patronen structureel zijn of slechts momentopnames. Daarnaast heeft in de tweede fase van de inductieve codering geen afstemming plaatsgevonden met een andere onderzoeker. Omdat burgerschap een breed en veelzijdig concept is met verschillende definities en overlappende oriëntaties (Geboers et al., 2012), kunnen subjectieve interpretaties invloed hebben gehad op de analyse.

Aanbevelingen voor de praktijk en vervolgonderzoek

De resultaten illustreren dat bepaalde burgerschapsoriëntaties sterker vertegenwoordigd zijn in het lesmateriaal. Voor de onderwijspraktijk is het daarom aan te bevelen dat ontwikkelaars van lesmethodes, uitgevers en MBO-docenten kritisch kijken naar de inhoud van burgerschapsonderwijs en daarbij aandacht besteden aan inclusieve en kritisch-reflectieve perspectieven op burgerschap. Zo kunnen ook minder vertegenwoordigde oriëntaties een plek krijgen binnen het lesmateriaal, zodat studenten geconfronteerd worden met verschillende perspectieven op burgerschap en maatschappelijke vraagstukken.

Daarnaast blijkt uit eerder onderzoek dat docenten moeite ervaren met het vormgeven van burgerschapsonderwijs, onder andere door onduidelijke leerdoelen en de brede invulling van het begrip burgerschap (Expertgroep Burgerschap MBO, 2023). Het is daarom relevant om docenten beter te ondersteunen bij het herkennen en integreren van verschillende

burgerschapsoriëntaties binnen de onderwijspraktijk. Daarbij kan onderzocht worden hoe burgerschap breder en meer pluriform vormgegeven kan worden, zodat verschillende burgerschapsoriëntaties beter vertegenwoordigd zijn.

Aangezien dit onderzoek laat zien dat verschillende burgerschapsoriëntaties sterker vertegenwoordigd zijn dan andere, is vervolgonderzoek nodig naar de manier waarop andere lesmethodes invulling geven aan burgerschapsonderwijs en hoe deze zich verhouden tot de handreiking. Daarbij kan onderzocht worden in hoeverre kritische en inclusieve perspectieven op burgerschap terugkomen binnen andere methodes.

Literatuurlijst

Abowitz, K. K., & Harnish, J. (2006). Contemporary Discourses of Citizenship. *Review Of Educational Research*, *76*(4), 653–690. https://doi.org/10.3102/00346543076004653

Adler, R. H. (2022). Trustworthiness in qualitative research. *Journal Of Human Lactation*, *38*(4), 598–602. https://doi.org/10.1177/08903344221116620

Arthur, J., Davies, I., & Hahn, C. (2008). *The SAGE Handbook of Education for Citizenship and Democracy*. https://doi.org/10.4135/9781849200486

De Groot, D. G., Daas, R., & Nieuwelink, H. (2022). Education for democratic citizenship in Dutch schools: A bumpy road. *JSSE*, *21(4)*. https://doi.org/10.11576/jsse-5381

Duarte, J., & Robinson-Jones, C. (2022). Bridging theory and practice: conceptualisations of global citizenship education in Dutch secondary education. *Globalisation Societies And Education*, *22*(2), 315–331. https://doi.org/10.1080/14767724.2022.2048800

Duyverman, R., Hoffman, I., & Zuurmond, A. (2021). Kritische professionals. Burgerschap, beroepsvoorbereiding en kritisch denken in het mbo. *Levende Talen Magazine*, *108*(5), 24-29.

Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal Of Advanced Nursing*, *62*(1), 107–115. https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x

Expertgroep Burgerschap MBO. (2023). Burgerschapsonderwijs in een veranderende samenleving: Herijking kwalificatie-eisen burgerschapsonderwijs mbo. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Expertisepunt Burgerschap. (2025). Burgerschap in beweging: Handreiking nieuwe kwalificatie-eisen burgerschap mbo. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Frau-Meigs, D., O'Neill, B., Soriani, A., Tomé, V., Richardson, J. P., & Milovidov, E. (2017). *Digital Citizenship education* (Vol. 1). Council of Europe Publishing.

Geboers, E., Geijsel, F., Admiraal, W., & Dam, G. T. (2012). Review of the effects of citizenship education. *Educational Research Review*, *9*, 158–173. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2012.02.001

Hadjichambis, A. C., Reis, P., Paraskeva-Hadjichambi, D., Činčera, J., Pauw, J. B., Gericke, N., & Knippels, M. (2020). Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education. In *Environmental discourses in science education*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20249-1

Jagour, I., Hoefakker, H., Hurkx, T., Terpstra, E., & Landelijk Aktie Komitee Scholieren (LAKS). (2026). *AI IN HET ONDERWIJS: Naar een bewuste inzet van generatieve AI* [Report]. https://laks.nl/wp-content/uploads/2026/04/Position-Paper-AI-in-het-onderwijs.pdf

Jauho, M., & Helén, I. (2022). Citizenship by vitality: rethinking the concept of health citizenship. *Distinktion Journal Of Social Theory*, *24*(3), 467–487. https://doi.org/10.1080/1600910x.2022.2057561

Khalil, M. (2020). Financial citizenship as a broader democratic context of financial literacy. *Citizenship Social And Economics Education*, *20*(1), 3–16. https://doi.org/10.1177/2047173420948411

Leenders, H., Veugelers, W., & De Kat, E. (2008). Teachers' views on citizenship education in secondary education in The Netherlands. *Cambridge Journal Of Education*, *38*(2), 155–170. https://doi.org/10.1080/03057640802063106

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, 12 oktober). *Technisch rapport*

Gevolgen van 16 maanden corona voor het voortgezet onderwijs. https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/2021/10/12/technisch-rapport-voortgezet onderwijs-16-maanden-corona

Narrain, A. (2007). Rethinking citizenship. *Indian Journal Of Gender Studies*, *14*(1), 61–71. https://doi.org/10.1177/097152150601400104

Nieuwelink, H., Teegelbeckers, J., Biçer, E., Jafoufi, Y. E., Längin, V., Tütmez, F., & Schilder, C. (2025). Wat leren leerlingen en studenten over democratie? Een analyse van lesmethoden maatschappijleer en mbo-burgerschap. *Tijdschrift OnderwijsPraktijk Studies*. https://doi.org/10.54657/tops.21566

Roseneil, S. (2013). Beyond Citizenship? Feminism and the Transformation of Belonging. In *Palgrave Macmillan UK eBooks* (pp. 1–20). https://doi.org/10.1057/9781137311351_1

Soutphommasane, T. (2005). Grounding Multicultural Citizenship: From Minority Rights to Civic Pluralism. *Journal Of Intercultural Studies*, *26*(4), 401–416. https://doi.org/10.1080/07256860500270239

Bijlagen

Bijlage 1: Deductieve coderingen

Artikel	Democratisch	Wereld	Multicultureel	Ecologisch	Feministisch	Queer	Digitaal	Financieel	Vitaal	Oriëntatie	Toelichting
1	X										A-Z geselecteerd. Een bijzondere kabinetsvorm moet
2		X									Stand van zaken oorlog Oekraïne
3							X				Online afpersing, sextortion
4			X								Hoe heeft gangsterrap invloed op de maatschappij?
5								X			Uitleg loonstrook
6		X									EU-leiders worstelen balans vindennklimaatregelingen en boeren tevreden
7		X									Verkiezingen VS toekomst rest van de wereld
8	X										Discussie in de tweede kamer minimumleeftijd
9	X										Voorstellen kabinet Schoof
10	X		X								Motie van kamerlid naar onderzoek normen en waarden mensen met een migratieachtergrond
11	X										Wetswijzigingen 2024
12		X									Trumps politieke agenda
13				X							Campagne vanuit milieu centraal
14	X										Plannen en voornemens coalitieakkoord
15	X										Overzicht per ministerie
16					X			X			Loonkloof voor vrouwen
17							X				Dropshippers
18		X									Conflict Midden Oosten
19	X				X						Aanpak kabinet femicide
20	X										Uitspraak rechtbank
21		X									Financiële hulp vanuit NL naar mensen in nood
22									X		Gedrag op het sportveld
23							X				Telefoonverbod op scholen
24									X		Veiligheid op scholen
25								X			Onderling geld lenen
26	X										Beslissing burgemeester Halsema
27			X								Positie van daklozen
28		X									Russische oppositieleider overleden
29								X			Minimumloon minderjarigen
30									X		Verhoogd dopinggebruik onder sporters
31	X										Formatiegesprekke
32								X			Nepdeals Black Friday
33							X				Oprichter Telegram verdacht van toestaan cirminele activiteiten
34		X	X								Driekwart alle landen erkennen Palestina
35	X										Nieuwe Wet Seksuele misdrijfen
36		X									Verkiezingen VS
37		X									Europese verkiezingen
38		X									Presidentverkiezingen VS
39			X								Onderdrukking van Palestina door Israël
40	X										Verdeeldheid Tweede Kamer antisemitisme
41	X										Plannen nieuwe kabinet
42								X			Invoeringzelfscan kassa en stijging diefstal voornamelijk van jongeren
43							X				Sexting
44								X			Gebruik van achteraf betalen
45	X										Staken voor vroegpensioen
46								X			Schulden van jongeren stijgen
47								X			Jongeren starten meer bedrijfen
48		X									Taylor Swift spreekt zich uit over verkiezingen in de VS
49	X										Plannen BTW verhogen culturele sector
50		X									Uitspraak internationaal gerechtshof

51			X								Val van regime Assad	
52									X		Obesitas	
53								X			Verwachte personeelstekorten verschillende sectoren	
54		X									Europese verkiezingen	
55			X								Schooladvies kinderen met een migratieachtergrond	
56									X		Jongeren vaker onbeschermde seks	
57			X								Toename antisemitistische meldingen	
58									X		Dalende vaccinatiegraad kinderen	
59		X									Ranglijst persvrijheid alle landen ter wereld	
60									X		Percentage mensen met Gonorroe stijgt	
61	X										Verandering toon brief over dienstplicht	
62			X								Imago MBO t.o.v hoger onderwijs	
63							X		X		Meer mensen nemen fillers door onder andere social media	
64							X				Gebruik ChatGPT onder studenten	
65			X								Discriminatie	
66	X								X		Nationaal preventieakkoord overgewicht	
67		X									Narco staat Equador	
68	X										Mening studenten op verplichtiging examen burgerschapsonderwijs	
69											n.v.t, "Wat weet jij nog van het nieuws van juli"	
70											n.v.t, "Wat weet jij nog van het nieuws van augustus"	
71											n.v.t, "Wat weet jij nog van het nieuws van november"	
72											n.v.t, "Wat weet jij nog van het nieuws van oktober"	
73											n.v.t, "Wat weet jij nog van het nieuws van september".	
74		X									Conflict Midden Oosten	
75		X									Nieuwsoverzicht 2024	
76		X									Verkiezingen VS	
77		X									Verkiezingen VS	
78	X										Kabinet komt met asielnoodmaatregelen wet	
79			X								Vrijheid godsdientsuiting	
80	X										Fractievoorzitters Tweede Kamer	
81			X								Mishandelen Israëlische supporters	
82		X									Spoedvergadering VN	
83							X				Online nepnieuws	
84			X								Kans gevangenisstraf groter laagopgeleiden met een migratie achtergrond	
85	X										Meer zittenblijvers en de reactie van de onderwijsinspectie	

Bijlage 2: Codeergids

Oriëntatie	Kernvraag	Indicatoren
Democratisch burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd als functioneren binnen de Nederlandse democratie?	- Verwijzingen naar democratische instituties (overheid, parlement, wetgeving, beleid) - Burgerschap als deelname aan besluitvorming (stemmen, debat, inspraak) - Maatschappelijke problemen worden gepresenteerd als politieke of bestuurlijke kwesties - Normatieve kaders: rechtsstaat, gelijkheid voor de wet, sociale cohesie ***Let op:*** diversiteit of rechtvaardigheid telt hier alleen mee als ze gekoppeld zijn aan democratische structuren. Anders Multicultural CE.
Wereld burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd voorbij de natiestaat, in termen van mondiale verantwoordelijkheid?	- Problemen worden gepositioneerd in wereldwijde context - Expliciete aandacht voor mondiale ongelijkheid of machtsverhoudingen - Burgerschap als morele of politieke betrokkenheid bij de wereld - Verwijzingen naar internationale actoren, systemen of solidariteit ***Let op:*** Als “Nederland” vooral voorkomt als *onderdeel van een wereldsysteem* → globaal. Als het om de Nederlands politiek draait binnen een globale context → democratisch
Multicultureel burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd rond omgaan met culturele diversiteit binnen de samenleving?	- Aandacht voor culturele identiteit, verschillen of minderheden - Problemen geformuleerd in termen van in- en uitsluiting - Kritiek op assimilatie, normaliteit of dominante cultuur - Burgerschap = samenleven in diversiteit

		Beslisregel: Als ongelijkheid vooral **cultureel/identitair** wordt geduid → multicultureel.
Ecologisch burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd in relatie tot mens–natuurverhoudingen?	- Milieu of klimaat is het centrale probleem, niet slechts context - Verantwoordelijkheid wordt uitgebreid naar toekomstige generaties of ecosystemen - Nadruk op duurzaamheid, ecologische grenzen, planetaire rechtvaardigheid - Burgerschap = zorg dragen voor leefomgeving (lokaal of globaal) ***Let op**:* Ecologisch ≠ globaal → Alleen globaal als natuur niet centraal staat.
Feministisch burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd vanuit genderverhoudingen en machtsstructuren?	- Expliciete aandacht voor genderongelijkheid - Analyse van macht, representatie of normativiteit m.b.t. gender - Burgerschap gekoppeld aan emancipatie of gelijkwaardigheid - Kritiek op vanzelfsprekende rollen of instituties
Queer burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd door het bevragen van heteronormativiteit?	- Seksuele oriëntatie of genderidentiteit centraal - Kritiek op normalisering, uitsluiting of stigma - Burgerschap als recht op zichtbaarheid, erkenning of veiligheid - Normatieve vraagstukken rond identiteit en vrijheid
Digitaal burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd in relatie tot digitale omgevingen?	- Online gedrag, sociale media of digitale participatie centraal - Vraagstukken rond privacy, desinformatie, online macht - Digitale ruimte als publieke sfeer

		- Burgerschap = verantwoordelijk digitaal handelen
Financieel burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd in relatie tot de economie en persoonlijke financiën?	- Financieel handelen - Vraagstukken rondom de Nederlandse economie - Burgerschap = verantwoordelijk financieel handelen ***Let op:*** zodra het in relatie tot maatschappelijke of sociale kwesties wordt gepresenteerd, ga je kijken bij de andere conceptualisaties.
Vitaal burgerschap	Wordt burgerschap geconstrueerd in relatie tot de mentale of fysieke gezondheid?	- Gezond handelen - Vraagstukken rondom drugs, dieet, sport, etc. - Burgerschap = gezondheid en gezond leven ***Let op:*** zodra het in relatie tot maatschappelijke of sociale kwesties wordt gepresenteerd, ga je kijken bij de andere conceptualisaties.

Bijlage 3: Deductieve coderingen alle beoordelaars

Naam: Daniëlle
Jaargang: 2024-2025
Oriëntatie ter verdieping: Wereldburgerschap

Oriëntatie	**Aantal opdrachten**
Democratisch	22
Wereld	21
Multicultureel	13
Financieel	10
Vitaal	9
Digitaal	8
Feministisch	2
Ecologisch	1
Queer	0

Naam: Hedwig Hiemstra
Jaargang: 2021-2022
Oriëntatie ter verdieping: Vitaal burgerschap

Oriëntatie	**Aantal opdrachten**
Democratisch	20
Wereld	18
Multicultureel	10
Financieel	10
Vitaal	19
Digitaal	6
Feministisch	4
Ecologisch	2
Queer	2

Naam: Nelle Kloostra
Jaargang: 2022-2023
Oriëntatie ter verdieping: Financieel burgerschap

Oriëntatie	**Aantal opdrachten**
Democratisch	17
Wereld	20
Multicultureel	11
Financieel	15
Vitaal	10
Digitaal	7
Feministisch	6
Ecologisch	6
Queer	3

Naam: Lotte Rogaar
Jaargang: 2020-2021
Oriëntatie ter verdieping: Democratisch burgerschap

Oriëntatie	**Aantal opdrachten (N = 82)**
Democratisch	48
Wereld	30
Multicultureel	11
Financieel	4
Vitaal	14
Digitaal	3
Feministisch	1
Ecologisch	3
Queer	2

Naam: Echica van der Haar
Jaargang: 2025-2026
Oriëntatie ter verdieping: Digitaal burgerschap

Oriëntatie	**Aantal opdrachten N=79**
Democratisch	27
Wereld	20
Multicultureel	8
Financieel	7
Vitaal	12
Digitaal	15
Feministisch	5
Ecologisch	1
Queer	1

Naam: Jesper
Jaargang: 2023-2024
Oriëntatie ter verdieping: Wereldburgerschap

Oriëntatie	**Aantal opdrachten = 86**
Democratisch	30
Wereld	20
Multicultureel	7
Ecologisch	4
Feministisch	3
Queer	1
Digitaal	9
Financieel	3
Vitaal	9

Bijlage 4: Inductieve coderingen

Project: Inductief coderen burgerschap

Report created by Danielle Kooi on 10-04-2026

Code Report

All (19) codes

Analyseren van economische gevolgen

8 Quotations:

1:3 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Hoeveel financiële- en militaire steun gaf het Westen tot nu toe aan Oekraïne?

1:5 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Hoe komt het dat de militaire en financiële steun vanuit het Westen (VS en EU) af neemt?

4:2 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf Welke landen en gebieden profiteren van de donaties die worden ingezameld door Giro555?

4:3 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Waarom is de organisatie van de Giro555-actie bang dat er minder geld wordt opgehaald dan normaal?

11:5 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf

Hoe beïnvloedt de aanwezigheid van een narcostaat de economie van dit deel van ZuidAmerika?

16:1 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

1. Wat is Trumps plan met migranten zonder verblijfsvergunning en wat zijn enkele mogelijke gevolgen voor de Amerikaanse economie?

16:7 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Wat zijn Trumps plannen voor belastingverlaging en welke groepen zullen hiervan vooral profiteren?

16:8 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Hoe wil Trump de Amerikaanse maak-industrie stimuleren met importbelastingen, en welke landen worden hierdoor speciek getroffen?

0 Codes

Begrijpen polarisatie in de samenleving

4 Quotations:

5:1 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het artikel: Wat was Navalny's relatie met president Poetin?

13:4 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje en het artikel: Waarom was er woede en blijdschap na het oordeel van de jury in de strafzaak tegen Trump?

13:7 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

In de VS zijn twee politieke partijen: De Republikeinen en de Democraten. Wat zijn de grote verschillen tussen deze twee partijen?

15:2 p 1, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Wat zijn drie grote verschillen tussen Trump van de Republikeinen en Biden van de Democraten?

0 Codes

Begrijpen van internationale conflictdynamiek

13 Quotations:

1:3 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Hoeveel financiële- en militaire steun gaf het Westen tot nu toe aan Oekraïne?

1:5 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Hoe komt het dat de militaire en financiële steun vanuit het Westen (VS en EU) af neemt?

5:8 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

Wat zijn de reacties van NAVO-topman Stoltenberg en de voorzitter van de Europese Raad Charles Michel op de dood van Navalny?

6:4 p 1, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf Waarom hebben veel westerse landen tot nu toe geweigerd Palestina te erkennen?

6:5 p 1, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

Hoeveel landen erkennen de Palestijnse staat wereldwijd?

9:2 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Wie heeft de zaak aangespannen tegen Israël bij het ICJ en waarvan beschuldigt dit land Israël?

9:5 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Waarom uitte Zuid-Afrika bezorgdheid over het handelen van Israël in Gaza?

9:6 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Waarop beroept Israël zich voornamelijk bij het recht op zelfverdediging in deze zaak?

9:9 pp 1 – 2, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Verwacht jij dat Israëls bondgenoten, waaronder de Verenigde Staten en Nederland, hun pro-Israël beleid zullen aanpassen door Video bekijken Uitspraak: Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars v... https://nuactueel.noordhoff.nl/uitspraakisrael-moet-doden-gaza-voork... 1 of 2 12/18/2025, 11:48 AM deze uitspraak van het Internationaal Gerechtshof (ICJ) in Den Haag

12:2 p 1, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

Welke landen steunen Hezbollah en op welke manieren bieden zij ondersteuning?

12:3 p 1, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

3. Hoe wordt Hezbollah gezien door verschillende internationale actoren, waaronder de Verenigde Staten en de Europese Unie?

12:5 p 2, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

Welke landen worden in het artikel genoemd als belangrijke steunpilaren van Hezbollah, en hoe bieden ze deze steun?

16:8 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Hoe wil Trump de Amerikaanse maak-industrie stimuleren met importbelastingen, en welke landen worden hierdoor speciek getroffen?

0 Codes

Begrijpen van vrijheidsbescherming

2 Quotations:

10:6 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Wat is PersVeilig en hoeveel meldingen van incidenten met journalisten werden er vorig jaar gedaan?

10:7 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

7. Wat zijn enkele voorbeelden van incidenten waarmee journalisten in Nederland te maken hebben gehad volgens het Persvrijheidsfonds

0 Codes

Beredeneren in een juridisch kader

3 Quotations:

13:1 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

Waarom werd Donald Trump schuldig bevonden in een strafzaak?

13:6 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

Welke mogelijke straffen kan Trump krijgen volgens juridisch experts?

16:9 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Waarom wil Trump de strafzaken tegen hem laten stoppen en welke maatregelen wil hij hiervoor nemen

0 Codes

Beredeneren politieke acties

12 Quotations:

5:2 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

Hoe heeft Navalny de Russische autoriteiten uitgedaagd, vooral in relatie tot corruptie?

5:5 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf Wat zijn de omstandigheden waaronder Navalny werd vastgehouden en waarom waren er grote zorgen om zijn gezondheid?

8:1 p 1, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje en het artikel: Hoe verliep een eerste en waarschijnlijk laatste debat tussen de presidentskandidaten Trump en Harris?

13:5 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

Waarom heeft deze rechtszaak volgens VS-correspondent Marieke de Vries Trump weinig imagoschade opgeleverd?

15:3 p 1, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Waarom maken veel Democraten zich grote zorgen na het recente optreden van Biden?

15:4 p 1, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Welke mogelijke oplossingen worden door sommige Democraten voorgesteld?

16:1 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

1. Wat is Trumps plan met migranten zonder verblijfsvergunning en wat zijn enkele mogelijke gevolgen voor de Amerikaanse economie?

16:2 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Wat bedoelt Trump met het “grootste deportatieprogramma” en hoe wil hij dit uitvoeren?

16:3 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Waarom wil Trump mensen vrijlaten die betrokken waren bij de Capitoolbestorming, en hoe rechtvaardigt hij dit?

16:4 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Hoe ziet Trump zijn rol bij het beëindigen van de oorlog in Oekraïne, en wat zou zijn mogelijke oplossing kunnen inhouden?

16:7 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Wat zijn Trumps plannen voor belastingverlaging en welke groepen zullen hiervan vooral proteren?

16:10 p 2, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Hoe ziet Trump zijn mogelijke relatie met de media, zoals CBS, en wat zijn zijn plannen in dat opzicht als reactie op de berichtgeving over hem?

0 Codes

Beredeneren standpunt politieke leider

11 Quotations:

1:6 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

6. Bekijk het artikel: PVV-leider Geert Wilders is niet blij met de tienjarige veiligheidsovereenkomst die het demissionaire kabinet gaat sluiten met Oekraïne. Waarom is Wilders tegen deze steun aan Oekraïne?

2:3 p 1, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Waarom maken Europese leiders zich zorgen over de boerenprotesten in relatie tot de verkiezingen voor het Europees Parlement dit jaar?

5:3 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

Hoe reageerde de Russische regering op de politieke activiteiten van Navalny?

5:7 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

Wat zei demissionair minister-president Rutte over de dood van Navalny en wie houdt hij verantwoordelijk?

6:6 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

7. Hoe reageren Palestijnse leiders op deze erkenning?

8:6 p 2, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het artikel: Hoe reageerde Donald Trump op Taylor Swift's steun voor Kamala Harris?

8:7 p 2, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Welke mogelijke gevolgen voorspelt Trump voor Taylor Swift's carrière vanwege haar politieke keuze?

13:2 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

2. Wat was Trumps reactie op de beslissing van de jury buiten de rechtbank?

13:3 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

Wat schreef president Biden op X na de uitspraak over Trump?

16:3 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Waarom wil Trump mensen vrijlaten die betrokken waren bij de Capitoolbestorming, en hoe rechtvaardigt hij dit?

16:5 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Waarom kiest Trump er ondanks druk van de Republikeinen voor om geen landelijk abortusverbod in te stellen?

0 Codes

Beschrijven van een oorlogssituatie

11 Quotations:

1:1 p 1, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Hoeveel burger- en militaire slachtoffers vielen er aan Oekraïense en Russische zijde?

1:2 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Hoeveel mensen zijn gevlucht uit Oekraïne?

1:4 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Geef aan hoe de situatie momenteel is in de Oekraïne na 2 jaar oorlog voeren?

3:1 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Waarom viel Iran Israël aan?

3:2 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Wat verstaan we onder een schaduwoorlog tussen deze twee landen?

3:5 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Hoe groot is het Iraanse leger en hoe is het georganiseerd?

3:6 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Wat is de taak van de Revolutionaire Garde in Iran?

3:7 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Geef aan welke partijen in het Midden-Oosten elkaars vijanden zijn en door wie ze worden gesteund.

6:1 p 1, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf Welke drie landen hebben vorige week aangekondigd Palestina te gaan erkennen?

6:8 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf 9. Wat veranderde er in Israël en in Gaza na de aanvallen van Hamas op 7 oktober?

6:9 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

Hoeveel Palestijnen zijn omgekomen sinds het Israëlische leger Gaza binnenviel

0 Codes

Conceptualiseren complexe maatschappelijke fenomenen

18 Quotations:

2:1 p 1, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Wat is de reden dat er momenteel boerenprotesten plaatsvinden in landen als België, Frankrijk, Duitsland, Spanje en Griekenland?

2:2 p 1, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Waarom waren er vorig jaar ook in ons land boerenprotesten?

4:4 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

4. Welke zorgen uiten sommige mensen op sociale media over de hulp aan Israël

4:5 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Wat is de kritiek dat donaties bij Hamas of Hezbollah terecht kunnen komen?

4:6 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Wat zijn de humanitaire principes van Giro555 in verband met de hulpverlening?

4:7 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Hoe wordt bepaald welke regio's het meeste geld ontvangen van de ingezamelde fondsen?

4:9 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Hoe verhoudt de huidige Giro555-actie zich tot eerdere acties, zoals de inzamelingsactie voor Oekraïne in 2022?

6:7 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

Waarom zijn sommige Palestijnen op straat sceptisch over deze diplomatieke stappen?

6:10 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf Wat houdt een twee-staten-oplossing in

11:1 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf Wat wordt bedoeld met de term "narcostaat" en welke gevaren brengt dit met zich mee?

11:2 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf : Waarom overvielen gewapende mannen een tv-studio in Ecuador?

11:3 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf Hoe kan drugshandel bijdragen aan het ontstaan van een narcostaat?

11:6 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf

Welke rol spelen criminele organisaties in het in stand houden van een narcostaat

11:9 p 2, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf

9. Wat zijn uithalers en waarom zijn vooral jongeren kwetsbaar om geronseld te worden door drugscriminelen voor dit soort activiteiten?

12:1 p 1, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje en het artikel : Wat is Hezbollah?

12:4 p 2, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

Welke militaire capaciteiten heeft Hezbollah opgebouwd sinds zijn oprichting en hoe hebben ze deze ingezet in conflicten?

12:6 p 2, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

6. Bekijk het filmpje: Wat is een pieper en hoe kunnen deze apparaten zomaar ontploffen?

16:6 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Welke klimaatregels wil Trump afschaffen, en welke impact kan dit hebben op natuurgebieden zoals Alaska?

0 Codes

Identificeren spanningen in de democratie

2 Quotations:

10:4 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Wat zijn enkele van de uitdagingen die Nederland volgens het rapport nog steeds heeft op het gebied van persvrijheid?

10:5 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Welke politieke partij wordt genoemd in relatie tot mogelijke bedreigingen voor persvrijheid in Nederland?

0 Codes

Inschatten van conflictverloop

8 Quotations:

3:3 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Hoe groot is kans dat de oorlog escaleert na deze aanval van Iran?

3:8 p 2, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Escaleert het conict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël?

9:7 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Verwacht jij dat Israël de opgelegde maatregelen daadwerkelijk zal uitvoeren? Motiveer je mening

9:8 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Verwacht jij dat Hamas alle Israëlische gijzelaars zal vrijlaten? Motiveer je mening

9:9 pp 1 – 2, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Verwacht jij dat Israëls bondgenoten, waaronder de Verenigde Staten en Nederland, hun pro-Israël beleid zullen aanpassen door Video bekijken Uitspraak: Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars v... https://nuactueel.noordhoff.nl/uitspraakisrael-moet-doden-gaza-voork... 1 of 2 12/18/2025, 11:48 AM deze uitspraak van het Internationaal Gerechtshof (ICJ) in Den Haag

12:4 p 2, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

Welke militaire capaciteiten heeft Hezbollah opgebouwd sinds zijn oprichting en hoe hebben ze deze ingezet in conicten?

12:7 p 2, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

Wat kunnen de mogelijke gevolgen zijn van de exploderende piepers en beschietingen van Israël op de hoofdstad Beiroet voor het conict in de regio?

16:4 p 1, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Hoe ziet Trump zijn rol bij het beëindigen van de oorlog in Oekraïne, en wat zou zijn mogelijke oplossing kunnen inhouden?

0 Codes

Inzicht in beïnvloedingsmechanismen

13 Quotations:

2:4 p 1, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Wat zijn mogelijke gevolgen als de boerenprotesten escaleren?

2:6 p 2, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Waarom kunnen juist radicaal-rechtse partijen in Europa een aantrekkingskracht hebben op de ontevreden boeren?

4:1 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Wat is het doel van de Giro555-actie voor het Midden-Oosten?

4:3 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Waarom is de organisatie van de Giro555-actie bang dat er minder geld wordt opgehaald dan normaal?

6:2 p 1, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf Wat is het doel van deze drie landen met deze erkenning van Palestina?

6:8 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

9. Wat veranderde er in Israël en in Gaza na de aanvallen van Hamas op 7 oktober?

8:3 p 1, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het artikel: Waarom wordt Taylor Swift's steun voor Kamala Harris als belangrijk beschouwd in de aanloop naar de presidentsverkiezingen van 2024?

8:4 p 2, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje: Welke rol speelt Swift's grote bereik op sociale media in haar politieke statements?

8:5 p 2, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Waarom zou Swift's steun speciek belangrijk kunnen zijn voor jongere en vrouwelijke kiezers?

8:9 p 2, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

"Tijdens het debat met Kamala Harris verspreidde Donald Trump regelmatig onjuiste informatie, hierdoor staat de geloofwaardigheid van dit soort debatten op het spel'. Bekijk de info. Eens of oneens? Motiveer je mening.

11:4 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf

4. Welke impact heeft de aanwezigheid van drugsproductie en het transport hiervan op de veiligheid en leefbaarheid van een samenleving?

13:8 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

In de VS zijn in november presidentsverkiezingen. Welke gevolgen heeft volgens jou de uitspraak van de rechter voor Trump? Motiveer je antwoord.

16:10 p 2, in Dit zijn de beloftes die Trump de komende 4 jaar wil waarmaken - NU Actueel.pdf

Hoe ziet Trump zijn mogelijke relatie met de media, zoals CBS, en wat zijn zijn plannen in dat opzicht als reactie op de berichtgeving over hem?

0 Codes

Juridische besluitvorming in oorlogsconflict

3 Quotations:

9:1 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

1. Bekijk het filmpje & het artikel: Wat heeft het Internationaal Gerechtshof (ICJ) bepaald in de tussentijdse uitspraak over Israël en Gaza?

9:3 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Wat houden de door het ICJ opgelegde maatregelen aan Israël in met betrekking tot Gaza

9:4 p 1, in Uitspraak_ Israël moet doden Gaza voorkomen, Hamas moet gijzelaars vrijlaten - NU Actueel.pdf

Wat is de verantwoordelijkheid van Hamas volgens de uitspraak van het ICJ?

0 Codes

Mening formuleren veiligheidsvraagstuk

10 Quotations:

1:7 p 2, in 2 jaar oorlog in Oekraïne_ Wat is de stand van zaken_ - NU Actueel.pdf

Nederland moet blijvende steun bieden aan Oekraïne in de oorlog met Rusland om de stabiliteit en veiligheid in Europa te waarborgen. 7. Eens of oneens? Motiveer je mening.

2:5 p 2, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Hoe denk je dat de balans tussen klimaatmaatregelen en tevredenheid van boeren kan worden bereikt?

3:8 p 2, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Escaleert het conict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël?

3:9 p 2, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Hoe kunnen we de dreiging van escalatie in het Midden-Oosten verminderen? Motiveer je mening

4:10 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Losse acties voor Israël, Libanon en Gaza zijn beter’ 10. Eens of oneens? Motiveer je mening

5:4 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

Welke risico's nam Navalny door openlijk oppositie te voeren tegen het Kremlin?

5:9 p 2, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

9. Denk je dat er echt te veel fouten zaten in de steunbetuigingen van Nadezjdin of dat Poetin geen tegenkandidaat wil die zich uitspreekt tegen de oorlog in Oekraïne? Motiveer je mening.

6:12 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

13. Zal een twee-staten-oplossing vrede brengen tussen de Palestijnen en de Israëliërs? Motiveer je mening.

11:7 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf

Welke maatregelen kunnen worden genomen om de gevaren van een narcostaat te verminderen?

12:8 p 2, in Wordt het nog gevaarlijker in het Midden-Oosten na aanvallen op Hezbollah_ - NU Actueel.pdf

8. Stelling: "Hoewel het Midden-Oosten lange tijd is geteisterd door conflicten en politieke spanningen, ligt de hoop op een vreedzame toekomst in de handen van de jongere generaties, die via dialoog, onderwijs en wederzijds begrip duurzame vrede kunnen bewerkstelligen." Eens of oneens? Motiveer je mening.

0 Codes

Nationale positie in een internationale context

10 Quotations:

3:4 p 1, in Escaleert het conflict in het Midden-Oosten na aanval Iran op Israël_ - NU Actueel.pdf

Waarom bemoeien zoveel landen zich met dit conflict tussen Iran en Israël?

6:3 p 1, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf

Wat is de houding van Nederland ten opzichte van de erkenning van Palestina

6:11 p 2, in Moet Nederland de staat Palestina erkennen_ - NU Actueel.pdf Moet Nederland de staat Palestina erkennen? Eens of oneens? Motiveer je mening

10:1 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje en lees het artikel: Wat is de positie van Nederland op de ranglijst van persvrijheid volgens het rapport van Verslaggevers zonder Grenzen?

10:2 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf Wat wordt genoemd als reden voor de stijging van Nederland op de ranglijst?

10:3 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Welke specieke gebeurtenissen worden genoemd als vooruitgang op het gebied van veiligheid voor journalisten in Nederland

11:8 p 1, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf Welke relatie is tussen ons land en Ecuador op het gebied van drugshandel?

11:10 p 2, in Wat is er aan de hand in 'narcostaat' Ecuador_ - NU Actueel.pdf

'Ook Nederland is inmiddels een narcostaat geworden'. Eens of oneens? Motiveer je mening.

14:10 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Wie vertegenwoordigt Nederland in de Europese Raad?

15:5 p 1, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Hoe werd Biden's optreden door VS-correspondent Marieke de Vries gekarakteriseerd? Bekijk het artikel

0 Codes

● Politieke feitenkennis

15 Quotations:

5:6 p 1, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

6. Waarvoor werd Navalny veroordeeld in januari 2021

7:3 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Wie is de lijsstrekker van de partij die bij jou bovenaan staat voor de Europese verkiezingen?

7:4 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Bij welke Europese partij heeft jouw gekozen partij zich aangesloten?

8:2 p 1, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

Wat waren de belangrijkste onderwerpen tijdens het debat?

14:1 p 1, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje: & Bekijk het artikel: Hoe wordt bepaald hoeveel Europarlementariërs elk land mag afvaardigen?

14:2 p 1, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

2. Hoeveel parlementsleden zitten er na de verkiezingen in het Europees Parlement?

14:3 p 1, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Wat zijn fracties in het Europees Parlement?

14:4 p 1, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Wat kan het Europees Parlement wel en niet doen met wetsvoorstellen?

14:5 p 1, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje: Welke belangrijke taken heeft de Europese Commissie

14:6 p 1, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Hoeveel Eurocommissarissen zijn er en welke taken hebben zij?

14:7 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Wie is op dit moment de voorzitter van de Europese Commissie?

14:8 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Bekijk het filmpje: Wat is de rol van de Europese Raad van de Europese Unie?

14:9 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Hoe vaak komen de regeringsleiders en staatshoofden van de EU-lidstaten bijeen in de Europese Raad?

14:11 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

11. Wat is het belangrijkste orgaan dat EU-beleid maakt?

15:1 p 1, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Wanneer vinden de Amerikaanse presidentsverkiezingen plaats?

0 Codes

Reflectie op politieke positionering

6 Quotations:

4:11 p 2, in Giro 555_ _We zijn er voor alle mensen in nood_. - NU Actueel.pdf

Ga jij wel of geen geld doneren aan deze Giro 555-actie? Motiveer je mening

5:10 p 2, in Is Navalny vermoord_ - NU Actueel.pdf

10. Er zijn binnenkort presidentsverkiezingen in Rusland. Zal de dood van Navalny invloed hebben op de uitslag van de verkiezingen? Motiveer je mening.

7:2 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Wat is je persoonlijke uitslag en had je deze uitslag verwacht?

7:5 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf Wat is de visie van jouw gekozen partij op Europa?

7:6 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Is deze uitleg voor jou voldoende om er van overtuigd te zijn dat je een goede keus hebt gemaakt? Motiveer je antwoord.

13:10 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

De rechtszaak was wel de persoonlijkste en gênantste van de vier rechtszaken die tegen Trump lopen, omdat het over een buitenechtelijke affaire met een pornoactrice ging. Heeft deze zaak invloed op je mening over Donald Trump?

0 Codes

Verkennen politieke positionering

10 Quotations:

2:5 p 2, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Hoe denk je dat de balans tussen klimaatmaatregelen en tevredenheid van boeren kan worden bereikt?

2:7 p 2, in Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht_ - NU Actueel.pdf

Waarom steun jij wel of niet de acties van de boeren? Motiveer je mening

7:1 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Vul de Stemwijzer in over de Europese verkiezingen

7:7 p 1, in Oproep_ Ga stemmen! De Europese verkiezingen zijn belangrijker dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Ga jij wel of niet stemmen op 6 juni 2024 voor het Europees parlement? Motiveer je antwoord

8:8 p 2, in Taylor Swift steunt Kamala Harris_ Hoe belangrijk is dat voor de Democraten_ - NU Actueel.pdf

8. Als jij zou mogen stemmen op Donald Trump of Kamala Harris op 5 november 2024. Naar wie gaat je voorkeur uit? Motiveer je mening

13:9 p 2, in Wat zijn de gevolgen voor de verkiezingen na de uitspraak over strafzaak Trump_ - NU Actueel.pdf

Als jij in de VS zou wonen en mocht stemmen. Zou jij dan op Biden (Democraat) of op Trump (Republikein) stemmen? Motiveer je antwoord

14:12 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Vul je Stemwijzer in over de Europese verkiezingen en wat is je persoonlijke uitslag en had je deze uitslag verwacht?

14:13 p 2, in Waarom de Europese verkiezingen belangrijker zijn dan je denkt! - NU Actueel.pdf

Ga jij wel of niet stemmen op 6 juni 2024 voor het Europees parlement?

15:6 p 2, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Als jij zou mogen stemmen op Biden of Trump in november 2024. Naar wie gaat je voorkeur uit? Motiveer je mening

15:7 p 2, in Paniek bij Democraten na 'twijfelend' optreden Biden_ - NU Actueel.pdf

Het is bedroevend dat in een land als de VS de strijd om het presidentschap moet gaan tussen twee hoogbejaarde mannen'. Eens of oneens? Motiveer je mening.

0 Codes

Vrijheid op mondiale schaal

3 Quotations:

10:8 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Hoe wordt de situatie van persvrijheid wereldwijd beschreven door de onderzoekers?

10:9 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Waarom staan landen als Turkije, Rusland, Afghanistan onderaan de lijst als het gaat om persvrijheid?

10:10 p 2, in Waarom is persvrijheid zo belangrijk_ - NU Actueel.pdf

Waarom vraagt Free Press Unlimited speciek aandacht voor de situatie in de Palestijnse gebieden?

0 Codes

Bijlage 5: Voorbeeldopgave NU Actueel

Boze boeren protesteren in Brussel. Terecht of onterecht?

Economisch, Politiek-juridisch 3 februari 2024 **Bron**: NOS / NOS-Stories

"In België en ook in Frankrijk, waar eerder deze week boerenprotesten plaatsvonden, is er begrip voor de boeren. De politiek is nu vooral bezig om de protesten niet verder te laten escaleren en gaat in gesprek met boerenorganisaties.

De boeren zijn het niet eens met de in hun ogen verregaande klimaatmaatregelen die de landbouwsector hard raken. De EU-leiders worstelen dan ook om een goede balans te vinden tussen klimaatmaatregelen en de boeren tevreden houden. Dat zag je ook in het X-bericht van Rutte die benadrukt dat klimaatdoelen behaald moeten worden, maar dat het van belang is om een sterke boerensector te waarborgen. Er zijn dan ook heel veel zorgen bij Europese leiders over de boerenprotesten. De boeren willen daarmee doorgaan tot aan de verkiezingen voor het Europees Parlement, over vier maanden.

De regeringsleiders maken zich vooral zorgen dat de radicaal-rechtse partijen gaan profiteren van de onvrede bij die boeren. De leiders hebben ook al wat toezeggingen gedaan om de Europese regeldruk voor boeren wat te verlichten. Maar zoals we vandaag zagen was dat voor boeren nog niet genoeg. En in de wandelgangen hoor je dan ook dat er wordt nagedacht over mogelijk meer concessies. Maar de zorgen zijn nog niet weg, omdat er nog meer protesten zijn aangekondigd."

Opdrachten:

1. Wat is de reden dat er momenteel boerenprotesten plaatsvinden in landen als België, Frankrijk, Duitsland, Spanje en Griekenland?
2. Waarom waren er vorig jaar ook in ons land boerenprotesten?
3. Waarom maken Europese leiders zich zorgen over de boerenprotesten in relatie tot de verkiezingen voor het Europees Parlement dit jaar?
4. Wat zijn mogelijke gevolgen als de boerenprotesten escaleren?

Eigen mening:

5. Hoe denk je dat de balans tussen klimaatmaatregelen en tevredenheid van boeren kan worden bereikt?
6. Waarom kunnen juist radicaal-rechtse partijen in Europa een aantrekkingskracht hebben op de ontevreden boeren?
7. Waarom steun jij wel of niet de acties van de boeren? Motiveer je mening

Wil je meer weten over NU Burgerschap?

Ga naar de site ▸

Bijlage 6: Verklaring gebruik generatieve AI-tools

Inleiding

- Gebruikte AI-systeem/-systemen: ChatGPT via www.chatgpt.com.
- Gebruikte definitieve prompts: “Geef ontwikkelingen van burgerschapsonderwijs in Nederland in de afgelopen 20 jaar.”, “Geef verschillende mogelijkheden waarom dit onderzoek relevant is en voor wie.”, “Herstructureer de inleiding voor mij zodat het een logischer geheel wordt.”
- Toepassing: Gebruikt om inzicht te krijgen in maatschappelijke ontwikkelingen, mij te inspireren voor de relevantie en hulp bij de opzet van de inleiding.
- Aanpassingen: AI-gegenereerde tekst herschreven, gecontroleerd met bronnen, en geïntegreerd met eigen onderzoek

Theoretisch Kader

- Gebruikte AI-systeem/-systemen: ChatGPT via www.chatgpt.com.
- Gebruikte definitieve prompts: “Welke patronen kun je ontdekken bij de definities van deze oriëntaties?”, “Wat is een ander woord voor thema, als ik het TK zo wil structureren?”, “Hoe verwerk ik de handreiking, kan dat door het als conceptualisatie te zien?”
- Toepassing: Gebruikt om te inspireren voor patronen en verbanden en om de alinea’s te structureren.
- Aanpassingen: AI-gegenereerde tekst herschreven, gecontroleerd met bronnen, en geïntegreerd met eigen onderzoek

Methoden

- Gebruikte AI-systeem/-systemen: ChatGPT via www.chatgpt.com
- Gebruikte definitieve prompts: “Voldoen de resultaten aan het voorbeeld of missen er nog onderwerpen?”
- Toepassing: Gebruikt om te controleren of alle vereisten uit de handleiding aan bod zijn gekomen.
- Aanpassingen: Aangevuld met uitleg over de inductieve en deductieve coderingen.

Resultaten

- Gebruikte AI-systeem/-systemen: ChatGPT via www.chatgpt.com

- Gebruikte definitieve prompts: “Hoe maak je tabellen in Word volgens de APA regels?”, “Als ik stel dat deze oriëntatie structureel voorkomt dan klopt dat met de tabel toch?”, “Maak een overzicht van alle doelzinnen uit de handreiking.”
- Toepassing: Een lijstje van de doelzinnen ernaast gehouden, hulp met opmaak en controle of het patroon klopt.
- Aanpassingen: Suggesties van AI gecontroleerd via Scribbr

Conclusie en discussie

- Gebruikte AI-systeem/-systemen: ChatGPT via www.chatgpt.com
- Gebruikte definitieve prompts: “Hoe maak ik het onderzoek meer rond?”, “Vat de belangrijkste punten uit de conclusie samen.”, “Waarom is het belangrijk vervolgonderzoek te doen naar dit onderwerp?”
- Toepassing: Onderwerpen uit de inleiding herhaald om het onderzoek ‘ronder’ te krijgen, inspiratie voor een samenvatting, inspiratie voor vervolgonderzoek.
- Aanpassingen: AI-gegenereerde tekst herschreven, gecontroleerd met bronnen, en geïntegreerd met eigen onderzoek.